

แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 2

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM ACCORDING TO ARIYASACCA IV OF SANGWANWIT 7 SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

¹สุดารัตน์ สุดชู Sudarat Sudchu

²ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ Teeraphong Somkhaoyai

³สุเวศ กลับริ สุwes Klubsri

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: sudarat5581103042@gmail.com

Article Received: March 15, 2026. Revised: August 23, 2026. Accepted: August 26, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 และ 3) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ระยะที่ 2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน และระยะที่ 3 สันทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยและแบบประเมินการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาพบว่า การดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ยังพบข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ได้แก่ ครูและบุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนยังไม่มากเท่าที่ควร และการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศยังขาดความเป็นระบบเดียวกัน ส่งผลให้การดำเนินงานบางส่วนยังไม่ต่อเนื่องและยังไม่เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 ดังนี้ (1) ทุกข์ (ปัญหา) (2) สมุทัย (สาเหตุของปัญหา) (3) นิโรธ (การกำหนดจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา) (4) มรรค (การกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา) ทำให้การดำเนินงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3) ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาระบบ

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาในสถานศึกษา

คำสำคัญ: ระบบ, การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา, อริยสัจ 4

Abstract

This research article aimed to: 1) to study the operational conditions of the internal quality assurance system in educational institutions 2) to examine the guidelines for developing the internal quality assurance system in educational institutions based on Ariyasacca IV and 3) to present and evaluate the guidelines for developing the internal quality assurance system in educational institutions based on Ariyasacca IV. This study employed a qualitative research methodology. Data were collected through in-depth interviews with 15 stakeholders, in-depth interviews with 5 experts, and a focus group discussion with 7 qualified experts. The data were analyzed using inductive analysis and focus group evaluation.

The research findings revealed that: 1) Regarding the implementation of the internal quality assurance system in educational institutions, some limitations were identified that affect the efficiency of operations. These include a lack of knowledge and understanding among some teachers and staff about educational standards, insufficient participation from parents and the community, and unstandardized data and information management. As a result, certain aspects of the implementation are discontinuous and have not yet achieved the highest effectiveness in improving the quality of education. 2) The guidelines for developing the internal quality assurance system in educational institutions based on Ariyasacca IV indicated that the operational process consists of six steps: (1) determining the educational standards of the institution, (2) preparing the educational development plan of the institution, (3) implementing the educational development plan, (4) evaluating and examining the internal educational quality, (5) monitoring the implementation to improve the institution in accordance with educational standards, and (6) preparing the self-assessment report. These steps were integrated with Ariyasacca IV as follows: (1) Dukkha (problems), (2) Samudaya (causes of the problems), (3) Nirodha (setting goals for problem resolution), and (4) Magga (determining the methods for solving the problems), which enhanced the systematic and effective implementation of the process. 3) The results of the presentation and evaluation of the guidelines for developing an internal educational quality assurance system based on the Ariyasacca IV found that they were appropriate, feasible, and beneficial for development within the educational institution.

Keywords: System, Internal Quality Assurance in Educational Institutions, Ariyasacca IV

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถ คุณธรรม และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นภารกิจสำคัญของประเทศที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการดำเนินงานที่มีมาตรฐานและสามารถตรวจสอบได้ โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (วิชญ์ ทรัพย์สมบัติ, 2561) โดยสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอกอันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีความน่าเชื่อถือและสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษานับเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษานับเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2553) โดยการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง โดยแนวคิดที่นิยมใช้ในการบริหารจัดการคุณภาพคือ วงจร PDCA ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การตรวจสอบและประเมินผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Act) กระบวนการดังกล่าวช่วยให้การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษามีความเป็นระบบ สามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2546)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถานศึกษาหลายแห่งจะดำเนินงานตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาและอุปสรรคบางประการ เช่น บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาและกระบวนการประกันคุณภาพ การดำเนินงานบางขั้นตอนยังไม่เป็นระบบ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุม รวมถึงการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษายังไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2557) ในอีกมุมหนึ่ง แนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ การกำหนดสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (ทุกข์) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมายของการแก้ไขปัญหา (นิโรธ) และการกำหนดแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหา (มรรค) ซึ่งเป็นกระบวนการคิดเชิงเหตุผลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการ และการพัฒนางานในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2559)

สำหรับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของแต่ละสถานศึกษา อาจมีรูปแบบและแนวทางที่แตกต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษา โดยโรงเรียนสังวาลย์วิท 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การดำเนินงานตามแผน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) เพื่อรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปี จากผลการประเมินคุณภาพภายในปีการศึกษา 2566 พบว่า ระดับปฐมวัยมีคุณภาพอยู่ในระดับยอดเยี่ยม และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดีเลิศ อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าครูและบุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และมีโอกาสในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านนี้ค่อนข้างจำกัด ส่งผลให้การดำเนินงานบางส่วนยังไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (โรงเรียนสังวาลย์วิท 7, 2566)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการดำเนินงานร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์สภาพการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7

3. การวิเคราะห์ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมา

ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข้อสรุป

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมแบบประเมินแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียงและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 สนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบประเมินการสนทนากลุ่ม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบประเมินการสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลได้จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มมาจัดทำแนวทาง

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนสังวาลย์วิท 7 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างครบถ้วนตามกระบวนการสำคัญของสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน การติดตามผลการดำเนินงาน และการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ได้แก่ ครูและบุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนยังไม่มากเท่าที่ควร และการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศยังขาดความเป็นระบบเดียวกัน ส่งผลให้การดำเนินงานบางส่วนยังไม่ต่อเนื่องและยังไม่เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและสภาพจริงของสถานศึกษา วิเคราะห์สาเหตุของ

ปัญหาจากบริบท ศักยภาพ และความต้องการของชุมชน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการกำหนดมาตรฐาน การศึกษา การวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การกำหนดโครงการและกิจกรรม การนำไปสู่การปฏิบัติ การประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า ตลอดจนการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในมีความชัดเจน เป็นลำดับขั้นตอน และสามารถเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหากับการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาได้อย่างเหมาะสม

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิจัย โดยใช้การสนทนากลุ่มกับ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า แนวทางการพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา เนื่องจากเป็น แนวทางที่มีขั้นตอนการดำเนินงานชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และเอื้อต่อการยกระดับ คุณภาพการศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียน สังฆาวลัยวิท 7 พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานอย่างเป็นลำดับและครอบคลุมภารกิจหลักของการประกัน คุณภาพภายใน ทั้งในด้านการกำหนดมาตรฐาน การวางแผน การดำเนินงาน การประเมิน การติดตาม และ การจัดทำรายงานผล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความพยายามขับเคลื่อนระบบประกันคุณภาพให้ เกิดขึ้นจริงในการบริหารงานประจำของโรงเรียน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติยังพบอุปสรรคหลาย ด้าน เช่น ความเข้าใจของครูและบุคลากรต่อมาตรฐานการศึกษาที่ยังไม่เพียงพอ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนที่ยังไม่เด่นชัด ระบบข้อมูลที่ยังไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน ตลอดจนภาระงานของครูที่ส่งผลให้บาง กิจกรรมดำเนินการได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ประเด็นเหล่านี้สะท้อนว่าการมีระบบเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่ เพียงพอ หากบุคลากรยังขาดความเข้าใจร่วมและขาดเครื่องมือสนับสนุนที่เหมาะสม การประกันคุณภาพ ภายในก็อาจกลายเป็นภาระเชิงเอกสารมากกว่ากลไกพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญา มานะวงศ์ (2565) ที่พบว่า แม้สถานศึกษาจะดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี แต่ข้อมูลที่ได้ยังไม่สามารถนำไปใช้เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังพบปัญหาว่า ครูและบุคลากรจำนวนหนึ่งยังไม่เข้าใจแนวทางการประกันคุณภาพภายในรูปแบบใหม่ และมองว่าเป็นภาระ งานเพิ่มเติมจากงานสอน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเชษฐ์ บุญรักษ์ (2561) ที่พบว่า บุคลากร มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับน้อย

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยสัจ 4 แสดงให้เห็นว่า การนำหลักธรรมมาใช้เป็นกรอบคิดในการบริหารสามารถช่วยให้สถานศึกษามองปัญหาได้ อย่างเป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือ เริ่มจากการรับรู้ปัญหาอย่างตรงไปตรงมา วิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิด ปัญหา กำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ และวางแผนทางปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จุดเด่นของแนวทางนี้คือไม่ได้มุ่งเพียงการทำให้ครบขั้นตอนตามระเบียบ แต่เน้นให้ทุกขั้นตอนมีเหตุผลรองรับ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ระบบประกัน คุณภาพมีความหมายเชิงพัฒนามากกว่าการปฏิบัติตามข้อกำหนดเท่านั้น เมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอนของการ

ดำเนินงาน จะเห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นให้ความสำคัญกับการมีคณะทำงาน การใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ตรวจสอบได้ การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน การพัฒนาเครื่องมือประเมิน และการนำผลไปใช้ปรับปรุงงานอย่างจริงจัง จึงช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางและความต่อเนื่องมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรภรณ์ ช่างเหล็ก (2568) ที่เสนอว่า การพัฒนางานประกันคุณภาพภายในควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจในมาตรฐาน ผ่านการอบรม การใช้คู่มือ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงควรเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมนต์นา สุโตสม (2567) ที่พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยใช้วงจร PDCA จะมีประสิทธิภาพเมื่อสถานศึกษามีการวางแผนจากสภาพปัญหาจริง ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการประเมินแนวทางที่พัฒนาขึ้นพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าแนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในสถานศึกษา ประเด็นนี้สามารถอธิบายได้ว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นไม่ได้เป็นเพียงข้อเสนอเชิงนามธรรม แต่เป็นแนวทางที่เชื่อมโยงการบริหารงานประกันคุณภาพกับบริบทการทำงานจริงของโรงเรียน โดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นฐานในการคิดอย่างมีเหตุผล เริ่มจากการค้นหาปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ กำหนดเป้าหมาย และวางวิธีดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้การประกันคุณภาพภายในมีลักษณะเป็นระบบที่ขับเคลื่อนได้จริง และช่วยให้บุคลากรเห็นทิศทางร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งยังเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนในทุกช่วงของการดำเนินงาน ผลเช่นนี้สะท้อนว่าเมื่อการประกันคุณภาพภายในถูกเชื่อมโยงกับหลักคิดที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง ก็จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความต่อเนื่องและยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมฤทัย มงคล (2568) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในงานประกันคุณภาพภายในช่วยให้โรงเรียนสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหา กำหนดเป้าหมายคุณภาพ และพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่ตอบสนองต่อคุณภาพผู้เรียน ครู และสภาพแวดล้อมทางการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของราตรี ศรีธรรมมา (2567) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้บุคลากรเห็นความสำคัญของงานประกันคุณภาพภายใน พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่บูรณาการหลักอริยสัจ 4 มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการเชิงระบบ โดยผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย การตระหนักรู้และวิเคราะห์สภาพปัญหา (ทุกข์) การพิจารณาสาเหตุหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมายหรือสภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณภาพการศึกษา (นิโรธ) และการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขและพัฒนา (มรรค) สามารถนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการดำเนินงานของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การดำเนินงานตามแผน การประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การติดตามผลการดำเนินงาน และการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในมีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงระบบที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ประกอบการตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลัก
อริยสัจ 4 จึงสามารถถือเป็นองค์ความรู้ที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาให้มี
ความชัดเจน เป็นระบบ และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและ
ยั่งยืน สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สถานศึกษาที่ต้องการนำแนวทางไปใช้ควรทำความเข้าใจขั้นตอนและหลักการบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 ให้ชัดเจน พร้อมสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องก่อนดำเนินงาน
 - 1.2 หน่วยงานหรือสถานศึกษาที่นำแนวทางไปประยุกต์ใช้ควรมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ
 - 1.3 สถานศึกษาแต่ละแห่งควรปรับใช้แนวทางดังกล่าวให้สอดคล้องกับบริบทและการบริหารจัดการของสถานศึกษาตนเอง
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยสัจ 4

2.2 ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยสัจ 4 ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

2.3 ควรศึกษาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

เอกสารอ้างอิง

- ปรัชญา มานะวงศ์. (2565). การพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านสามขามิตรภาพที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12(2), 43.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิมุตติ.
- พัชรภรณ์ ช่างเหล็ก. (2568). แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตทุ่งกุลาทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. วารสารการศึกษาประยุกต์, 3(6), 50.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: แนวคิดและทิศทางการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนต์นา สุโตสม. (2567). การศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ราตรี ศรีธรรมมา. (2567). แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 5(3), 338.
- โรงเรียนสังวาลย์วิท 7. (2566). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนสังวาลย์วิท 7.
- วิจิตร ศรีสะอาด. (2546). การศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาทอง.
- วิชญ์ ทรัพย์สมบัติ. (2561). การประกันคุณภาพการศึกษาและการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมฤทัย มงคล. (2568). กระบวนการบริหารจัดการและแนวทางการพัฒนางานประกันคุณภาพภายในตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วารสารนวมทองแพทยศาสตร์ปริทรรศน์, 12(2), 45.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2553). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สุรเชษฐ์ บุญรักษา. (2561). การศึกษาสภาพการรับรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติงานและจิตพิสัยต่อการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 7(2), 167.